

I *Manchester* købte Kommunen i 1891 to usunde Byarealer med 324 Huse, som den nedrev og ombyggede. I hygiejnisk Henseende opnaaedes meget: Dødeligheden gik nogle og tredive Procent ned i det paagældende Kvarter; men Foretagendet var kostbart.

I *Irland* har det offentlige ikke indladt sig paa selv at bygge, men 240 Millioner (formentlig Francs) er udlaante til private Institutioner og Enkeltmænd til Byggeforetagender.

Tyskland.

Rigslovgivningen har kun beskæftiget sig med Arbejderboligspørgsmaalet derigennem, at der paa de aarlige Finanslove bevilges visse Beløb, der skal bruges til at fremme Opførelsen af gode og sunde Boliger for Arbejdere og Bestillingsmænd i Statens Tjeneste. Hjælpen ydes i Form af Laan til kooperative Byggeselskaber, og fra 1901 til 1911 er der anvendt 41 Mill. Mark i dette Øjemed.

I *Preussen* er der ved en Række Speciallove indtil 1911 anvendt 132 Mill. Mark i lignende Øjemed, altsaa ogsaa her kun til Boliger for Arbejdere og Bestillingsmænd i Statens Tjeneste. Hjælpen ydes dog ikke blot i Form af Laan til Byggeselskaber (2den Prioritetslaan, der kan gives op til 90 pCt. af Bygningens og Grundens samlede Værdi, og som amortiseres igennem en Ydelse af 4 pCt. p. a., hvoraf 3 pCt. er Rente); Staten bygger og udlejer selv Boliger.

Ved Siden heraf maa det imidlertid bemærkes, at der af de statsunderstøttede *Alderdoms- og Invaliditetsforsikringsanstalter* ydes store Beløb som Hypoteklaan til Byggeselskaber.

Endelig udfolder *Bykommunerne* en tilsvarende Virksomhed for Tilvejebringelsen af Boliger for Arbejdere og Bestillingsmænd i Kommunens Tjeneste, og der vises fra Administrationens Side megen Energi med at opmuntre Kommunerne til Foretagsomhed paa dette Omraade. Et Cirkulære fra det preussiske Indenrigsministerium til samtlige Amtmænd paalægger saaledes disse at henlede Bykommunernes Opmærksomhed paa de Foranstaltninger, de under den alt bestaaende Lovgivning er i Stand til at træffe (der fremhæves navnlig: 1. Fritagelse for Byggeselskaber for at deltage i Udgiften til Vej- og Kloakanlæg — eventuelt paa den Maade, at man sørger for paa Ejendommen at lade tinglyse Deklaration om, at Udgiften vil blive efterrepareret, hvis Bygningerne senere maatte blive indrettet til andet Brug; 2. Fritagelse for Gebyr til Bygningsattester o. desl.; 3. gratis Assistance fra de kommunale Bygningsautoriteters Side; 4. Forbedring af Kommunikationsmidlerne til de ydre Distrikter; 5. Erhvervelse af passende Arealer med Fremtiden for Øje for at modvirke privat Spekulation i Grundstigning, og naturligvis først og fremmest 6. direkte pekuniær Hjælp i Form af billige Laan eller Andelstegning). Cirkulæret findes in extenso aftrykt i fransk Oversættelse i den foran omtalte Betænkning, p. 292 ff.

Østerrig.

I Henhold til en Lov af 9. Februar 1892 er Arbejderboliger, der ikke overskrider en vis Størrelse, opfylder visse hygiejniske Betingelser (de maa ikke indeholde Boliger, hvis Gulv ligger under Gadens Niveau), og hvoraf den aarlige Leje ikke udgør mere end et vist Beløb, regnet pr. m² beboeligt Areal, fritagne for visse Rigsskatter, saafremt de er opførte af: 1) Kommuner eller offentlige Institutioner, der er dannede med Arbejderes Vel for Øje, 2) kooperative Arbejderbyggeselskaber til Brug for deres Medlemmer eller 3) Arbejdsgivere til Brug for deres Arbejdere. — Fritagelsen, der gælder for 24 Aar fra det Tidspunkt at regne, da Bygningen staaer færdig, kommer dog kun Provinser og Landsdele til gode, der helt har fritaget den paagældende Slags Boliger for Lands- og Amtsskatter og delvis for kommunale Skatter.

Desuden er der ved en Lov af 22. December 1910 oprettet en af Ministeriet for offentlige Arbejder forvaltet særlig Fond for Boligforsorg, til hvilken Fond der i